

Péri Benedeknek a 90-es évek óta jelennek meg publikációi az oszmán és csagatáj irodalom témakörében. Kutatta a Mogul-kori India török nyelvi és irodalmi vonatkozásait, és a törökség bódítószer-használatával és ezek irodalmi megjelenítésével, szimbolikájával kapcsolatban is több hiánypótló írása jelent meg. A 16. századi oszmán és csagatáj gazelköltészettel, valamint Mír Alisír Nevájí költővel szintén számos közleményben foglalkozott, jelentős irodalomtudományi kutatásainak elismeréseként 2024-ben Nevájí-emlékéremmel tüntették ki.

Életművének jelentős része foglalkozik a perzsa-török költészet legfontosabb, domináns és emblematikus műfajával, a gazellel. A gazel műfaji formai keretei kimondottan szűkre szabottak (metrum, rím [itt beleértve a rímtoldalékot is]). Emellett kötött jel- és szókészlet béklyóiban kell a szóképek, szimbólumok minél nagyobb változatosságával, lehetőleg minél több síkon értelmezhető formában, és a lehető legkreatívabban kifejezni a mondanivalót — általában ugyanazt az egy érzést, esetleg annak valamely árnyalatát. Ezek a tényezők adják a műfaj kiemelkedő értékét és mutatják meg az ebben alkotó költő kiemelkedő mesterségbeli jártasságát.

Ebből talán már logikusan is következik, hogy a művek számának növekedésével párhuzamosan egyre nagyobb a lehetőség, valószínűség, sőt technikai nyomás az imitáció/parafrázis alkalmazására, úgy a korábbi költemények kényszerű újrahasznosítása, mint az azokra való kreatív reflexió révén. E téren megjelent számos munkája közül kiemelkedik I. Szelim oszmán szultán perzsa nyelvű dívánjának kritikai kiadása, de jelen disszertáció is e téma köré szervezve összegzi eddigi közleményeinek korábban nem közölt felfedezéseivel gazdagított tanulságait.

Disszertációjában tulajdonképpen a gazel műfaján keresztül nem csak a kor átfogó török irodalomtörténetét vázolja fel (a három, általában önállóként kezelt irodalmi hagyományra nagyon helyesen komplex egységként tekintve), hanem a történeti és társadalmi kontextus fontos részleteinek felfedésén keresztül közelebb visz a török eszmetörténet társadalmi hátterének, az értelmiségnek, vagyis ha úgy tetszik az imitációs hálózatok mögött rejlő társadalmi váz megismeréséhez is.

Az egyes költők életrajzi forrásainak összegyűjtése igen fáradságos munka. Különösen, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a gazelköltészet művelése a magát értelmiségiként pozicionálni igyekvő egyik alapvető attribútuma a vizsgált időszak török társadalmában, ugyanakkor a rang és szociális helyzet kritériumától egyre inkább független, így az egyre nagyobb számú költő jelentős hányada az eliten kívüli származású volt. Kiemelkedő jelentőségű ezirányú teljesítménye, hiszen csak ezek felvázolása révén tisztázhatók a kortársak között valószínűsíthető kapcsolati viszonyok. Ezáltal a disszertáció jelentősége messze túlmutat a címben jelzett időbeli és tematikus korlátokon.

Másrészt azonban a dolgozat szűken értelmezett témájában is jelentős tudományos újdonságokkal szolgál. Az imitációs hálózatok feltérképezésében a tekintélyes szövegmennyiségre kiterjedő alapos anyagismeret és az életrajzok felderítése, illetve a mindezek alapján rekonstruált újabb részletek révén jócskán meghaladja a tudományág korábbi képviselőit.

Megjegyzendő, hogy az imitáció vizsgálata, annak alapvető fontossága ellenére, eddig meglehetősen elhanyagolt területe maradt a török irodalomtörténeti kutatásoknak. Péri Benedek tudománytörténeti áttekintése a komolyan vehető művek közül néhány szűkebb tárgyú cikken kívül alig tud felsorolni monográfia méretű, általánosabb érvényű tanulmányt, különösen olyat, amely minden szempontból kiállná a szigorú kritika próbáját.

Szembetűnőbb ez, ha a nyugati tudományosság korábbi termésére tekintünk, de — mint ahogy az opponensi vélemények is kiemelik — a török irodalomtudósokkal is bizonyos kérdésekben (pl. tekintélyelvű értékelés vonatkozásában) szembehelyezkedve,

eredményeiket bőven meghaladó megállapításokra jut, és tanulmánya általánosságban is jóval alaposabb, mélyebb, átfogóbb elemzést nyújt.

Az egyik legkiterjedtebb imitációs hálózat mintáján mutatja be még részletesebben ezek összetett működését, évszázadok során bekövetkezett változásait. Ezek mellett rávilágít, hogy a parafrázis-hálózatok versei gyakran nem kizárólag az első, a nazire-gyűjteményekben alapversként meghatározott költeményhez kapcsolódnak, a verscsokorba tartozó egyes parafrázisok között ettől függetlenül is jelentősek az intertextuális kapcsolatok.

Történelmi kontextusba helyezi a költeményeket és érzékletes példákkal támasztja alá a versek közti összefüggéseket, egyes költemények esetében a hálózaton kívül eső példákat is bevonva. Sokszor zseniális meglátásokkal, mély szövegismerettel és lelkiismeretes munkával tisztázza a hálózat tagjait alkotó szövegek közti pontos viszonyokat, illetve helyesbíti a korábbi téves elképzelést azzal kapcsolatban, hogy melyik mű tekinthető a verscsokor eredeti alapversének. Ezzel kiváló mintát és számos tekintetben új elméleti alapvetést szolgáltat a további török irodalomtörténeti kutatásokhoz, ezért eddigi ezirányú tudományos munkásságát összegző disszertációja mindenképpen nemzetközi jelentőségű előrelépést jelent e területen.